

VOLUM LVI

L'últim mono
© 2015 by Lluís Maria Todó

1ª edició: juliol del 2015
© d'aquesta edició: Club Editor 1959, S.L.U.
Carrer Coves d'en Cimany, 2 – 08032 Barcelona
www.clubeditor.cat

ISBN: 978-84-7329-194-1
Dipòsit legal: B 19067-2015

Disseny: Àngel Uzkiàno
Imprès a Romanyà Valls

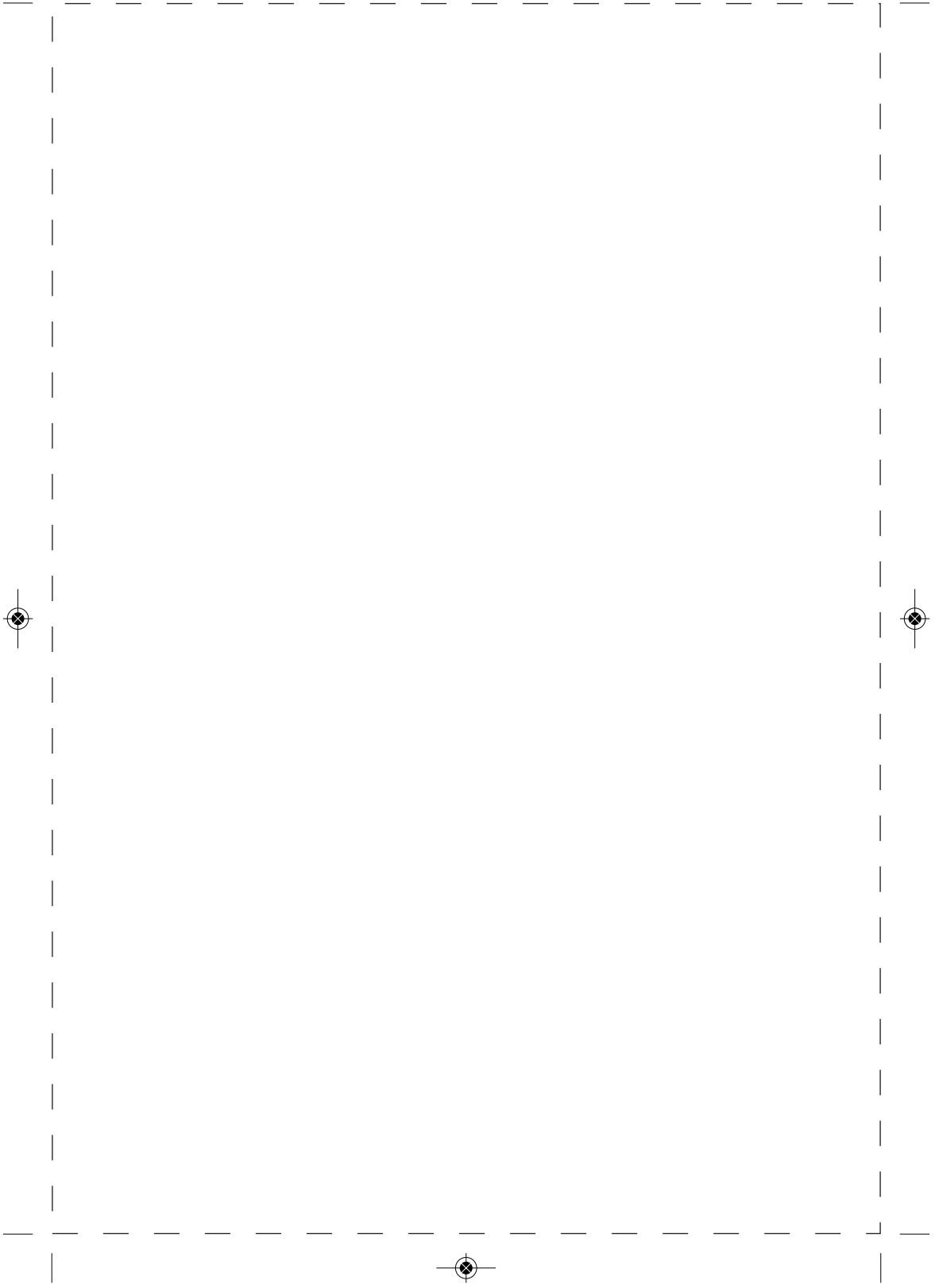
Tots els drets reservats.
Prohibida tota forma de còpia.

Lluís Maria Todó

L'últim mono

Traducció d'un text no escrit

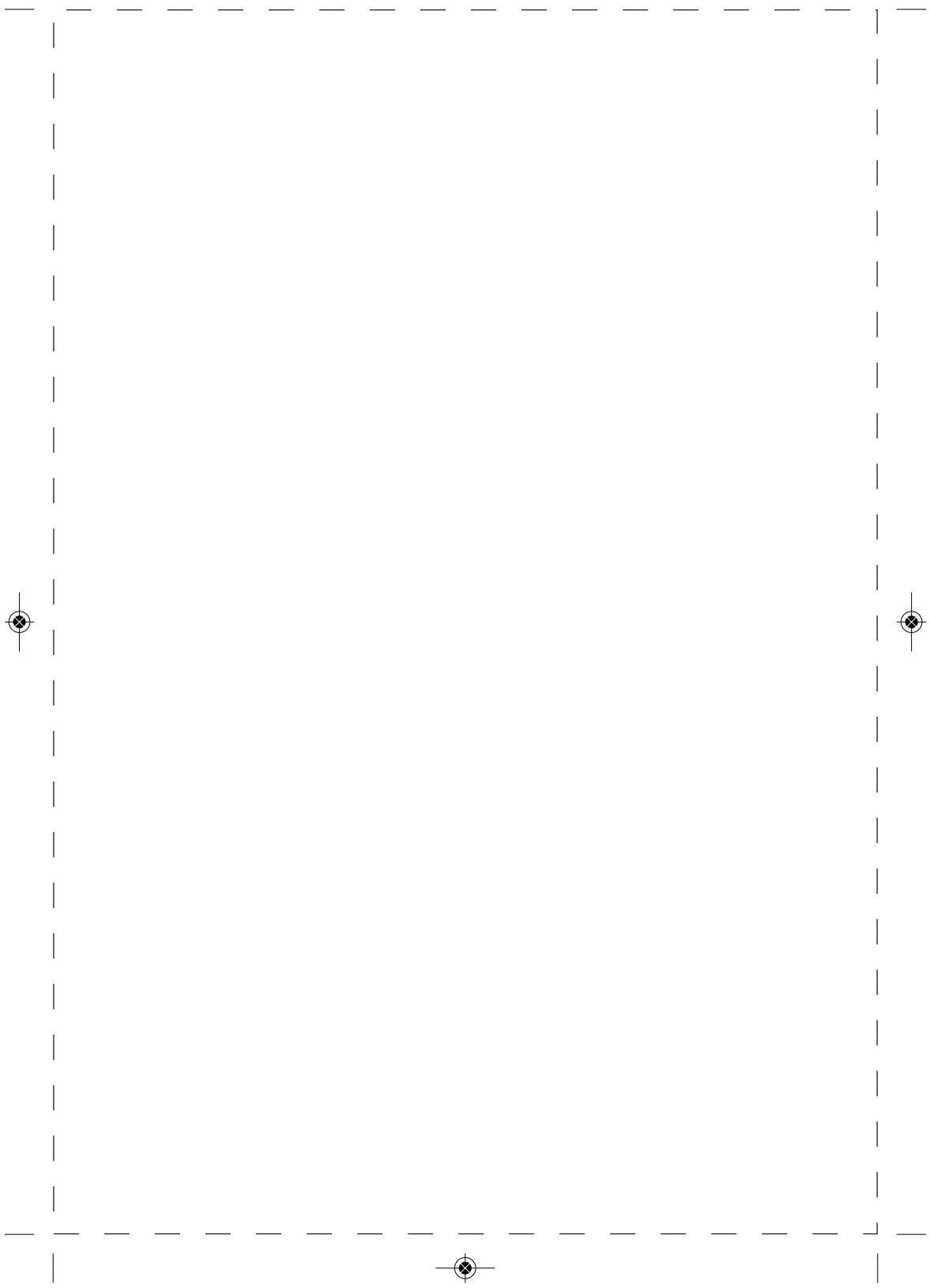
CLUB EDITOR
BARCELONA

La vraie manière d'écrire est d'écrire comme on traduit. Quand on traduit un texte écrit dans une langue étrangère, on ne cherche pas à y ajouter, on met au contraire un scrupule religieux à ne rien ajouter. C'est ainsi qu'il faut essayer de traduire un texte non écrit.

L'autèntica manera d'escriure és escriure com traduïm. Quan traduïm un text escrit en una llengua estrangera, no intentem afegir, sinó que al contrari posem un escrúpol religiós a no afegir-hi res. Així és com hem d'intentar traduir un text no escrit.

SIMONE WEIL

Preparatius

Estava traduint l'última novel·la de Pascal Lechamp, *Sous les pavés, la vie*, pretensiosa i mal escrita, i mirant de decidir, com acostumo a fer en aquests casos, si l'havia de millorar i si, en cas de fer-ho, algú notaria els canvis i com hi reaccionaria, quan m'ha trucat l'Àlicia des de Mallorca per dir-me que el nostre fill acceptava venir a casa meva per passar-hi els dies que li ha de durar la síndrome d'abstinència de l'heroïna, o sigui “el mono”, com ja diem també nosaltres.

M'ho ha explicat d'aquella manera seva tan característica, amb la veu pausada i greu, i usant expressions el·líptiques i termes neutres, però les seves precaucions han sigut en va, i aquella sol·licitud m'ha sumit de sobte en la desolació perquè equivalia a anunciar-me, o més ben dit a confirmar allò que jo ja sospitava, a saber, que el noi ha recaigut, ha tornat a prendre droga. O bé, reproduint la paràfrasi que ha fet servir la meva primera ex-dona:

—Sembla que, en efecte, s'han produït alguns consums.

Aquesta expressió tan pulcra podria procedir de l'àmbit sanitari, o potser del lèxic jurídic, però en qualsevol cas és el gir que sol usar l'Àlicia, que és infermera i fa anys que conviu amb la Tònia Ramis, mallorquina i advocada de professió.

Potser per voluntat d'exactitud clínica, o per delicadesa, o qui sap si per superstició o per alguna altra raó que ara mateix no se m'acut, el cas és que l'Alícia sol evitar el terme genèric "droga", que en canvi a mi no deixa de semblar-me el més apropiat quan es tracta de designar aquesta substància que té com a nom específic "heroïna", a pesar de no haver creat gaires heroïnes ni herois, que jo sàpiga, sinó més aviat el contrari: persones molt problemàtiques, així com una esgarrifosa quantitat de cadàvers. Sigui com sigui, jo no veig cap raó vàlida per no designar aquest opiaci maleït amb el seu apel·latiu més tradicional i comú: droga.

Reconec i accepto de bon grat que quan parlo o escric sobre aquest tema, acostumo a exaltar-me, tendeixo a perdre el control del meu discurs i de vegades em sorprenc a mi mateix expressant-me com una pobra mare de suburbi que clama la seva desesperació davant d'una càmera de televisió oportunista i poc escrupolosa: "iLa droga, la droga, la puta droga...!"

Però per molt que l'Alícia faci servir aquestes perífrasis, metàfores o eufemismes (i els traductors sabem detectar figures de retòrica on n'hi ha, per després decidir què en fem), o per més que jo, en canvi, opti per ser més directe i brutal (i els pares de toxicòmans som, o ens fan, especialistes en aquesta altra modalitat d'expressió), res no canviarà els fets, aquesta realitat tremenda i de conseqüències imprevisibles: ara ja sabem amb seguretat que el nostre fill, que ja té més de trenta anys, ha recaigut per tercera vegada en el consum d'heroïna.

Tercera vegada almenys que sapiguem nosaltres, és clar, perquè potser hi ha hagut "altres consums", com diria l'Alícia, o sigui que el noi ha tingut recaigudes que ni sa mare ni jo no

hem conegut perquè ell s'ha guardat molt de divulgar-les. El que sí que puc donar per segur és que aquesta serà la tercera cura de desintoxicació visible, assistida i sistemàtica a què se sotmet, i també la primera que passarà aquí, al meu pis del barri barceloní de Sant Gervasi, en aquest apartament on ja va viure quan era un nen i més tard un adolescent.

Perquè, naturalment, quan l'Alícia ha formulat la proposta, jo no hi he oposat cap objecció, considero que assistir el meu fill quan em necessita forma part de les meves obligacions, i a més, que passi aquest tercer mono aquí i no a Mallorca té per a ell alguns avantatges: els meus horaris de traductor *free lance* són més elàstics i adaptables que els de la seva mare, que treballa vuit hores al dia i cinc dies a la setmana en un hospital de Palma, i el noi té els seus amics i amigues en aquesta ciutat; per no parlar de la meua biblioteca i la meua col·lecció de pel·lícules en DVD. En resum, que ha quedat decidit que el nostre fill vindrà a passar aquí els dies, les setmanes, el temps que faci falta fins que es deshabitui, es recuperi i quedi net una altra vegada, net d'una vegada i per sempre de drogues.

No penso ocultar que en el primer moment he notat una breu reacció de por, o almenys de severa desconfiança en la meua capacitat de gestionar una situació que pot arribar a ser complicada, i que en tot cas és nova per a mi. Però he procurat dissimular la meua inseguretats i immediatament li he dit a l'Alícia que sí, que naturalment, és clar, que el noi podia venir a instal·lar-se aquí quan volgués. Després, mentre continuava la conversa, se m'ha acudit que parlar de les obligacions d'un pare de més de seixanta anys amb el seu fill de trenta no deixa de ser una cosa una mica extravagant, i que la tradició més aviat

diria que, arribats a aquestes edats, és el fill qui té obligacions diguem assistencials amb el seu pare.

Després de penjar el telèfon i abans de tornar al despatx i seure davant de l'ordinador, m'he quedat badant, amb la ment ocupada en la proposta que acabava de rebre, i en aquella breu reflexió sobre els deures d'assistència dels pares amb els fills i dels fills amb els pares. He pensat que sens dubte m'havia deixat endur per automatismes mentals immediats i enganyosos, perquè en la realitat de les famílies la xarxa assistencial funciona en tots sentits i sense distinció d'edats, i això tant en l'àmbit dels principis com en el terreny, molt més embolicat, dels fets, i que en definitiva les relacions familiars, si es miren sense prejudicis i sense por, resulten molt diferents d'un cas a l'altre, i en conseqüència, rotundament impredecibles. Conclusió: més val abstenir-se de formular lleis generals sobre la família o les famílies, i ser molt prudent a l'hora d'elaborar un discurs que pretengui catalogar i sobretot jutjar allò que es cou al seu interior. Els capellans i els psicoanalistes ho han fet i continuen fent-ho, i l'únic resultat que obtenen és escampar error, culpa i malestar.

Aleshores, seguint el fil d'aquests pensaments, m'ha vingut a la memòria aquella frase famosíssima segons la qual "totes les famílies felices s'assemblen però les infelices ho són cada una a la seva manera", i he pensat que el gran Tolstoi sí que tenia raó, com quasi sempre, i que l'únic que podia fer davant dels esdeveniments que ens afligien a l'Alícia i a mi era, més que buscar causes i lleis, senzillament observar i procurar recordar com s'han anat produint aquests esdeveniments. Però prenent en consideració la causa que fa infeliç la nostra fa-

mília, si és que és una família i si és que és infeliç, la recerca de lleis i causes resulta en certa mesura inevitable —o almenys ho ha resultat per a mi.

El primer mono, el meu fill i l'Ivan, el seu company, o nòvio, d'aleshores, el van passar a Son Vilà, la casa on viuen des de fa anys l'Àlícia i la seva companya Tònia, als afores de Palma de Mallorca.

Després va venir la primera recaiguda, aparatosa i tremenda, amb l'agreujant que ens va agafar per sorpresa. Vaig ser-ne testimoni directe, i aquella vegada vaig ser jo qui va llançar el toc d'alarma. Després va venir, novament, la decisió de deixar les drogues i l'acceptació d'ingressar en una institució especialitzada, és a dir, que en aquest segon episodi, el mono es va veure modificat i mitigat per una cura de desintoxicació en tota regla, un tractament controlat per professionals en un centre dedicat a la deshabituació de toxicòmans, amb seu en un mas antic, a prop de Valls.

Aquesta intervenció professional va fer que, un cop acabat el tractament, tant l'Àlícia com jo quedéssim fermament convençuts que el nostre fill havia aconseguit vèncer per sempre la seva adicció a l'heroïna, i aquella seguretat ens va proporcionar una comprensible alegria que, en el meu cas, es va veure enterbolida per una estrepitosa catàstrofe conjugal, la ruptura de la meva segona parella.

Però ja s'ha vist que el tractament no va produir aquella recuperació definitiva que li havíem atribuït potser ingènua-

ment, i ara, després d'aquesta nova recaiguda, estem a punt d'encetar la tercera cura. Com ja li he dit a l'Alícia, esperem que el refrany digui la veritat, i que la tercera sigui la vençuda. I que la vençuda sigui, naturalment, la droga, i la vencedora la voluntat del meu fill, que la vol deixar i fins ara no se n'ha sortit.

A diferència del temps en què va anar a Mallorca a casa de la seva mare, ara el meu fill ja no està amb l'Ivan, ni amb l'Àlex, el seu segon company, amb qui va conviure una temporada després de deixar la granja de rehabilitació, sinó que viu sol, o més exactament comparteix pis amb altres persones de la seva edat. Per la meua banda, jo ja fa molt de temps que noestic amb l'Alícia, ni tampoc amb la Montse, la meua segona parella, amb qui vaig conviure durant deu anys. Ara visc sol, i em sembla que serà així ja per sempre més. Tal com es veurà, la història sentimental i conjugal d'aquest grup familiar nostre és innegablement embolicada, i espero ser capaç de convertir aquest embolic en un relat interessant.

Des de molt jove tinc el costum d'escriure un diari. Al començament es tractava de cròniques, notes i reflexions escrites a mà en blocs i llibretes que conservo ordenats en un calaix. Després va arribar la informàtica, que va facilitar la tasca dels traductors fins a tal extrem que ara se'ns fa difícil imaginar com podíem traduir amb eficiència abans de l'aparició de l'ordinador, quan escrivíem a màquina, fent còpies en paper carbó i corregint a base de típex i tatxades que generaven innombra-